

Gemeente van Christus,

“In een kring van licht” heet het mooie, kleine boekje dat Jeroen Witkam, Zenmeester en voormalig abt van het Trappistenklooster in Zundert heeft geschreven over de Bergrede. In de inleiding probeert hij helder te krijgen wat het eigene is van deze beroemde redevoering van Jezus. Wat hoopt hij te bewerkstelligen bij die kleine kring van leerlingen om hem heen; bij de wijdere kring van al die mensen die zich daar aan de voet van de berg om hem heen hebben verzameld; bij ons?

In de variant die Lucas in zijn evangelie van deze Bergrede geeft, de zogenaamde Veldrede, stáát Jezus in het veld, te midden van de mensen. Als een profeet spreekt hij hen toe, zegt Witkam.

Jezus roept hen daar op tot daden van gerechtigheid.

Maar bij Mattheüs zit Jezus op een heuveltop: als een leraar **die in zijn toehoorders een bewustzijnsproces op gang hoopt te brengen**. Het gaat om ons zelfbewustzijn; onze bewustwording van wie we in wezen zijn.

Wie ben ik? De vraag lijkt te simpel om gesteld te worden. Maar probeer hem maar eens voor jezelf te beantwoorden. In het Zenboeddhisme is het een van de fundamenteelste vragen die je mee kunt krijgen, als opdracht om mee op je meditatie-kussentje te zitten. Hoe meer je je in deze vraag verdiept, hoe meer vanzelfsprekende antwoorden lijken weg te vallen. En wat houdt je nu uiteindelijk over?

Blijkbaar zijn we geneigd om het zicht op wie we zijn uit het oog te verliezen. Dat is ook wel begrijpelijk. We kunnen zó in beslag genomen worden door al die dingen die van búiten op ons af komen, dat we onszelf geen tijd meer gunnen om eens naar binnen te keren. We hebben het druk met duizend en één beslommeringen, alledaagse grote en kleine zorgen, verantwoordelijkheden en nog zoveel meer. “Ik kom niet meer aan mezelf toe” verzochten we dan.

Je zou ook kunnen zeggen dat we drukker zijn met alle dingen die we *hebben* en die we ook graag zouden willen hóuden, dan met de vraag wie we *zijn*.

En dan zegt Witkam iets dat tot nadenken stemt: “Alles wat we hébt, dat bén je niet!”

Als je alleen al dit kleine zinnetje mee zou willen, de komende week in, dan zou dat niet gek zijn.

“Alles wat ik héb, dat bén ik niet.”

In het kleine evangeliegedeelte dat voor vandaag op het rooster staat, gebruikt Jezus twee beelden die iets aanduiden van datgene waaruit ons innerlijk, ons diepste wezen bestaat: licht en zout.

Eerst iets over dat licht.

“God is licht” lezen we in de eerste Johannes-brief (1 Joh.1:5). God zelf wordt aangeduid met: Licht.

“Ik ben het Licht der wereld”, zegt Jezus in het Johannesevangelie over zichzelf. Het licht van de Vader, licht van den beginne, schijnt in en door dit bijzondere kind van God zeldzaam helder naar buiten. Hij was uniek transparant, zou je kunnen zeggen.

En nu zegt dit kind van God op zijn beurt tegen óns: ook jullie zijn het licht in deze wereld.

Evenals Jezus dragen wij het licht van God in onszelf mee. Blijkbaar is er in ons wezen iets dat overeenstemt met het wezen van God. We dragen iets van God zelf in onszelf mee. (Misschien dat dat bedoeld wordt als er in Genesis gezegd wordt dat we geschapen zijn naar Gods beeld)

“Gelukkig dat het licht bestaat / en dat het met me doet en praat/ En dat ik weet / dat ik er vandaan kom: van dat licht,/ of hoe dat heet.”

Aldus Hans Andreus in een van de vele gedichten die hij aan dit Licht heeft gewijd.

Dat is een ontzagwekkende gedachte, toch: dat wij er vandaan komen. En dat we dat Licht in onszelf meedragen, dat het ons wezen vormt.

Zó ontzagwekkend dat het in sommige kringen van de kerk als ketterij wordt beschouwd. Wij, zondig als we zijn, zouden in wezen juist dónker zijn. Geneigd tot alle kwaad en niet tot enig goeds in staat.

Nou, - dat hoor ik Jezus hiér in ieder geval niet zeggen.

Het is natuurlijk aan ieder van ons om in dit soort dingen onze eigen keuze te maken. Zélf geloof ik er heilig in dat wij in wezen Licht zijn.

In het Lucasevangelie staat een soortgelijke, ontzagwekkende uitspraak van Jezus. Ik citeer hem uit e Herziene Statenvertaling: "Het koninkrijk Gods is in uzelf aanwezig."

En hier zegt Jezus dus: Het Licht van God is in jouzelf aanwezig.

En dat zegt hij niet tegen een paar uitverkorenen, een paar voorbeeldige supergelovigen. Maar tegen al die mensen die daar aan zijn voeten zitten: armen van geest, machteloze mensen, mensen getekend door verdriet, buiten geslotenen, mensen niet in tel, -

Hij wil hen er allemaal van bewust maken, dat in ieder van hen God zelf aanwezig is.

Let wel, dat is geen opdracht: jullie móeten het licht der wereld zijn, of het zout der aarde.

Maar een gegeven: jullie zijn het. Ook al heb je jezelf tot u toe misschien met heel andere ogen gezien.

Paulus zegt het ontwapenend mooi in het gedeelte dat we vanochtend hebben gehoord: toen ik naar jullie toekwam was ik niet uitzonderlijk welbespraakt of wijs... ik wilde jullie alleen vertellen over de weg die Jezus is gegaan. Maar ik kwam bij jullie in al mijn zwakheid en ik was angstig en onzeker. Zijn zwakke, onzekere buitenkant vormde geen beletsel om het Licht van Christus dóór hem heen naar buiten te laten stromen. Integendeel, zelfs.

Het doet me denken aan een voorval van een aantal jaren geleden: ik deed mee aan een meditatieweek in Zenriver. Een van de monniken, een Zenleraar in opleiding, moest voor het eerst een teisho houden. Een preek, zouden wij zeggen. Maar dan wel uit z'n hoofd, in het Engels en een uur lang. Hij was ongelooflijk gespannen. Dat was aan alles te zien en te horen.

Ik had bijna last van plaatsvervangende schaamte

Na afloop mochten wij kort reageren. Een van ons zei toen: dank je wel, dat je jezelf zó aan ons hebt laten zien. En daarmee kantelde mijn beleving volkomen: ik voelde bewondering voor hem, omdat hij zichzelf inderdaad zó aan ons had laten zien! Daar moet je sterk voor zijn: om je zwakheid zo te tonen. Beter dan hij het in woorden had kunnen zeggen, belichaamde hij wat hij ons als boodschap wilde meegeven. Daar hoef je dus niet "sterk" of zelfverzekerd of goedgebekt of wat dan ook voor te zijn.

Zoiets staat haaks op wat in onze samenleving normaal wordt gevonden: als je je zwak of zenuwachtig voelt, dan probeer je dat te verbergen.

Nou, terug naar Jezus. Dat wij licht en zout in deze wereld zijn, is dus geen opdracht. Maar een gegeven. Dát is wat wij in wezen zijn! Daar zijn we ons veelal niet van bewust. Er komen andere dingen tussen. En daarom kan het gebeuren dat je het een dominee wel hoort zeggen. Maar dat het niet binnenkomt. Als het werkelijk binnenkomt, dan zou je gaan stralen! Toch?

Daarom is het goed dat er in onze kerkgebouwen altijd een Paaskaars staat, die haar licht verspreidt. Als herinnering. En dat kinderen die gedoopt worden een kaars meekrijgen. Niet om die in een la te leggen, maar van tijd tot tijd aan te steken. Als herinnering.

Over dopen gesproken: toen ik nog predikant in de Grote Kerk was, in Leeuwarden, alweer aardig wat jaren geleden, hadden we een klein ritueel: met olie maakte ik een kruisje op het voorhoofd van zo'n kleintje. En zei er dan bij: "Met dit kruis ben je getekend voor het leven."

Een oliekruisje als herinnering: dat je een koningskind bent.

In de RK kerk is er nog een ander gebruik: dopelingen krijgen een klein beetje zout in de mond. Als verwijzing naar deze woorden van Jezus.

Zo is dat hele doopritueel voor ons allemaal een zichtbare herinnering aan wie wij in wezen zijn: je draagt het licht in je mee, met olie ben je gezalft tot lief kind, koningskind zelfs van God, geroepen om zout der aarde te zijn. Zo klein als je bent of als je je voelt! Zo machteloos en kwetsbaar als je bent of je kunt voelen in deze wereld. Precies zó!

Ik lees in deze weken voor de 10^e x denk ik "In de ban van de ring" van Tolkien. De kleine hobbit Frodo voelt zich niet opgewassen tegen de taak die op zijn schouders is komen te liggen: hij moet de ring van de kwade heerser Sauron zien te vernietigen.

En dan zegt Gandalf tegen hem: "Zelfs de kleinste persoon is in staat om de loop der geschiedenis te veranderen!" Ach, dat is toch prachtig! En hoopgevend, zeker in tijden als deze.

Zo onbetekenend en onzeker als jij je misschien voelt, - je bent in staat om deze wereld iets lichter te maken. Want jij bent het licht der wereld. En het zout der wereld!

Precies om deze bewustwording is het Jezus in de Bergrede te doen. Hij houdt ons als het ware een spiegel voor en zegt: Kijk dan! Kijk: dit ben jij!

Wat een wonderlijke gewaarwording moet dat toch zijn, die we allemaal eens hebben meegemaakt: Je moeder of je vader hield je omhoog en liet je in de spiegel kijken. En zei: kijk, dat ben jij! Dat is Reinier. ... Ben ik dat?!? Ja, zo zie ik er aan de buitenkant uit.

Jezus doet iets soortgelijks, maar nu gaat het om jouw binnenkant.

In het Boeddhisme wordt ons ware wezen, onze ware natuur, wel aangeduid als: jouw oorspronkelijke gelaat. Dat vind ik een mooi beeld. Jouw oorspronkelijke gelaat. Dat zie je vanochtend gespiegeld in de woorden van Jezus.

Daarmee is nog niet alles gezegd. Want licht en zout staan niet op zichzelf, uiteraard. Licht krijgt betekenis als het gaat schijnen en zich verspreidt. En de duisternis doet verdwijnen.

Zout krijgt betekenis als het wordt toegevoegd aan iets anders. Als het daarin als het ware oplost. En smaak geeft, of zuivert, en behoedt tegen bederf.

Ik besluit met twee korte citaten. De eerste is van Nelson Mandela:

"We zijn bestemd om te stralen, zoals kinderen dat doen. We zijn geboren om de glorie Gods die in ons is te openbaren. Die glorie is niet slechts in enkelingen, maar in ieder mens aanwezig. Als wij ons licht laten schijnen, maken we het voor anderen mogelijk om hetzelfde te doen."

En daarmee zegt hij in andere woorden hetzelfde als wat de grote kerkvader Johannes Chrysostomos (dat betekent: Gouden mond, omdat hij zo mooi kon preken) heeft geschreven in zijn commentaar op onze schriftlezing: : "Ik, zegt Jezus, heb het licht ontstoken. Dat het blijft branden, daar moeten jullie je voor inzetten!"

Amen.